

Mədəniyyət sahəsində institusional islahatlar aparılaçq, idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər hazırlanacaq. Bu, Prezident İlham Əliyevin təsdiqlədiyi "Azərbaycan Mədəniyyəti - 2040" Mədəniyyət Konsepsiyasında əks olunub. Belə ki, 2026-2030-cu ilə qədər mədəniyyətin təhsilin tərkib hissəsinə çevrilmesi, o cümlədən mədəniyyət sahələrinə, Azərbaycanın mədəniyyət dəyərlərinə dair fənn və biliklərin tədrisi təmin edilməlidir. Konsepsiada qeyd edilir ki, mədəniyyət fənni tədris olunacaq.

Təhsil eksperti Kamran Əsədov "Bakı-Xəbər"ə şərhində bildirdi ki, "Azərbaycan Mədəniyyəti - 2040" Konsepsiya-sında mədəniyyətin təhsilin tərkib hissəsinə çevrilmesi barədə müddəə son illerdə təhsil sisteminde məzmun böhranının aradan qaldırılması istiqamətində atılmış ən doğru və strateji adımlardan biridir: "Çünki hazırkı məktəb modeli şagirdi biliklə yükleyir, lakin onu dəyər, kimlik və estetik şüur baxımından formalaşdırmaqdə zəif qalır. Aparlığım tedqiqatlara əsasən, Azərbaycan məktəblərində şagirdlərin texminən 70 faizindən çoxu dərsdən kənar vaxtını səsiyal şəbəkələrdə və xarici məzmun istehlakında keçirir, halbuki yerli mədəni kontentlə sistemli təmas edənlərin payı 20 faizdən aşağıdır və bu, milli mədəniyyətin ötürülməsində ciddi boşluq yaradır. UNESCO-nun 2023-cü il üzrə "Culture

and Education" hesabatında qeyd olunur ki, mədəniyyətin formal təhsile integrasiyası olan ölkələrdə şagirdlərin məktəbə bağlılıq səviyyəsi orta hesabla 18-22 faiz yüksək olur, səsial davranış pozuntuları isə 12-15 faiz azalır. Bu rəqəmlər göstərir ki, mədəniyyət təkcə ideoloji yox, həm də pedaqoqi alətdir. "Ümumi təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 4-cü maddəsində təhsilin məqsədi "şəxsiyyətin hərəkəflili inkişafı, milli-mənəvi dəyərlərə hörmət ruhunda tərbiyə" kimi müəyyən edilib və 9-cu maddədə ümumi təhsilin məzmununa "milli və bəşəri dəyərlərin mənimsədilməsi" birbaşa daxil edilib. Bu baxımdan Konsepsiya da nəzərdə tutulan dəyişiklik hüquqi baxımdan tam əsaslıdır və mövcud qanunvericiliyin ruhuna uyğundur. Elm və Təhsil Nazirliyinin bu xətti dəstekləməsi və icraya

Məktəblərdə mədəniyyət dərsi olacaq - Prezident təsdiqlədi...

Kamran Əsədov: "Hazırda məktəblərdə mədəniyyət mövzuları epizodikdir, dərsliklərdə zəif təmsil olunur"

yönəltməsi təhsilin formal yox, məzmunlu olmasına xidmət edir və bu, nazirliyin son illərdə strategiyaya əsaslanan nadir addimlarından biridir. Müsbət tərəf ondadır ki, mədəniyyət tədrisi şagirdlərdə estetik zövq, tarix və kimlik duyğusu, səsial davranış mədəniyyəti formallaşdırır, bu isə uzunmüddəli perspektivdə vətəndaş məsuliyyətini gücləndirir. Mədəni təhsili güclü olan ölkələrdə bu artıq sübut olunub: Finlandiyada incəsənət və mədəniyyət məktəb programının əsas hissəsidir və PISA nticələrinə görə şagirdlərin oxu və mətn anlama bacarıqları OECD ortalamasından 12 faiz yüksəkdir; Yaponiyada mədəni davranış və estetik tərbiyə ayrıca kurikulum komponentidir və məktəbdaxili intizam pozuntuları Avropa ortalamasından iki dəfə aşağıdır; Fransada "?ducation culturelle" programı çərçivəsində şagirdlərin muzeylərə, teatr və sərgilərə çıxışı məcburidir və bu, səsial adaptasiyanı gücləndirir.

Bununla yanaşı, mənfi tərəflər də var və bunlar açıq etiraf olunmalıdır. Hazırda məktəblərdə mədəniyyət mövzuları epizodikdir, dərsliklərdə zəif təmsil

olunur və çox vaxt formal məlumat səviyyəsində qalır. Müəllimlərin əksəriyyəti bu sahəni əsas tədris məqsədi kimi yox, "elave mövzü" kimi qəbul edir. Pedagoji sorğular göstərir ki, müəllimlərin yalnız texminən 25 faizi dərslərində mədəni kontekstlərdə sistemli istifadə edir. Universitetlər və kolleclər isə bu istiqamətdə demək olar ki, boşluq yaradır: müəllim hazırlığı proqramlarında mədəniyyət, estetik tərbiyə və milli dəyərlərin tədrisi ayrıca kompetensiya kimi nézərə alınmır, daha çox texniki fənn biliklərinə fokuslanılır. Bu isə məktəbdə tətbiq ediləcək modelin kadr baxımından zəif qalmasına səbəb olur".

Eksperitin fikrincə, Elm və Təhsil Nazirliyinin bu sahəni strateji xətt kimi götürməsi müsbət haldır, lakin yalnız proqram dəyişikliyi ilə kifayətlənmək olmaz. Dərsliklərdə mədəniyyət mövzuları ciddi şəkildə genişləndirilməli, fakt yişini yox, dəyer və məna əsaslı məzmun yaradılmalıdır. Tarix dərslikləri yalnız xronologiya yox, mədəni prosesləri izah etməlidir; ədəbiyyat dərslikləri yalnız mətn yox, dünyagörüş formallaşdırılmalıdır; incəsənət

dərsləri yalnız texnika yox, estetik düşüncə yaratmalıdır: "Müqayisə göstərir ki, mədəniyyəti təhsilin mərkəzinə qoyan ölkələrdə təhsil yalnız nəticə yox, şəxsiyyət yaradır, bizarda isə hələ də imtahan yönümlü model üstünlük təşkil edir. Bu qərar həyata keçərsə, məktəb imtahan mərkəzi olmaqdan çıxıb sosial-mədəni institut funksiyasını gücləndirə bilər. Şagird sadəcə "nə bilirsən?" sualına yox, "kimsən və nəyə inanırsan?" sualına da cavab vere biləcək. Hesab edəmək ki, bu qərar təhsilin humanistləşməsi, milli kimliyin qorunması və məktəbin sosial rolunun bərpası baxımından doğru istiqamətdir və Elm və Təhsil Nazirliyinin bu prosesi dəstekləməsi təqdirdəliyi qurdur. Əsas məsələ bunun formal deyil, məzmunlu icra olunmasıdır; əks halda mədəniyyət canlı dəyer yox, kağız üzərində mövzü olaraq qalacaq. Bu isləhat düzgün aparılırsa, təhsil sistemi bilik örənək mexanizmdən çıxıb cəmiyyət yaradıb və instituta çevrili bilər və bu, Azərbaycanın gələcəyi üçün strateji üstünlük deməkdir".

Günel CƏLİLOVA